

Mona K. Lalim

– En lengsel etter det vakre

To ganger har jeg hatt minneverdige opplevelser foran Mona Lalims kunst. Mitt første møte var med hennes perlemalerier på Bærum Kunstforening i forbindelse med at hun hadde mottatt Bærum's kulturpris i 2000. Hennes vakre, sårbare og annerledes motiver traff meg rett i hjertet. Fire år senere guidet jeg skoleelever foran hennes maleri på Høstutstillingen, der et blodrødt sceneteppes både avslørte og dekket til det som skulle skje, eller det som hadde skjedd, på et teater i Venezia. Det var noe med Mona Lalims kunst: Balansen mellom det vakre og det forgjengelige, nysgjerrigheten på det skjulte i bildene hennes og den utsøkte overaten og hennes ypperlige, maletekniske ferdigheter.

Tekst Mette Dybwad Torstensen / Foto Anne Vesaas

*Jeg er fascinert over at noe kan bli
så vakker som et bringebær, jeg.*

Dere må komme i august til lunsj, da er hagens roser på sitt vakreste, skrev Mona Lalim i en e-post våren 2009.

En formiddag i august parkerer vi bilen utenfor et hvitt hus på Stabekk i Bærum med en formidabel panoramautsikt fra indre Oslofjord i venstre øyeblikk til Drøbak ytterst til høyre. Mona møter oss smilende med ordene "dette er så spennende", og viser oss ut i hagen hun skrev så varmt om: Eføyen nærmest dekker fronten på huset og suger seg fast. Kaprifolplanten må slåss for sitt livsgrunnlag som naboen til eføyen. En enorm busk med lilla blomster, en sommerfuglbusk, er like omsvermet som navnet tilsier.

—Vi nordmenn er så vant til plen, at de fleste synes dette er en annerledes hage når de kommer hit. Hagen kan minne om de gamle hagene man hadde før i tiden, når man brukte mye tid på og i hagen. Denne sommerfuglbusken fikk jeg i bytte med et sjeldent pengetre vi måtte kvitte oss med da det til slutt hadde vokst ut av stuen. Fra april til oktober flytter vi ut her, og da er jeg virkelig lykkelig. Denne hagen er kvintessensen av liv, det samme skjer år etter år. På våren kommer rododendron, så pionene og deretter rosene og solhatte-ene. Jeg er ydmyk til naturen, og hvordan vi behandler den. Syklusen i hagen er livgivende, og jeg er også opptatt av kvinnens livssyklus i mine bilder og den feminine energien. Du kan også si at i kunsten min har jeg et fokus på det vakre og skjønne, eller kanskje en lengsel etter det. Mine første serier, *Rose* fra 1992–94 og *Kala-* og *Magnolia*-serien fra 1997–2000, hadde nettopp blomster som motiv. Her var det også referanser til eventyrene og hvordan blomster brukes symbolsk. I kunsten søker jeg den samme balansen som naturen

må ha for å overleve. Jeg er fascinert over at noe kan bli så vakker som et bringebær, jeg.

— Er det estetiske og vakre en slags inngangsport til dine bilder?

— Nei, det vakre er ingen agenda for meg. Men, som i bildene mine fra Venezia, så anskueliggjør kanskje det vakre sårbarheten og forgjengeligheten man finner i livet, i kunsten og i Venezia.

Nytt atelier

Mona og mannen er 4. generasjon på tomta. Huset ble reist etter en brann i 1975 og har siden vært i stadig endring for å tilfredsstille flere generasjoner under samme tak. Hagen er bygget over tid, og klarer seg stort sett selv nå, ifølge Mona. Hun stopper foran atelieret.

— Min far var arkitekt. Da han døde, ønsket jeg å realisere drømmen om eget arbeidssted inntil hjemmet mitt. Tidligere har jeg hatt atelier 11 ulike steder, under de mest kummerlige forhold. Under prosjekteringsfasen ringte også International Cooperation Art og lurte på om jeg kunne gjøre en utsmykning til verdens største cruiseskip. Oppdraget hjalp meg til å bestemme høyden under taket, 5,2 meter. Dermed kunne både atelieret og utsmykningsoppdraget realiseres. Utsmykningen henger nå i restauranten i Freedom of the Seas, og måler 8 meter i høyden, 3,2 meter i bredden og består av 21 deler. Det var det største oppdraget jeg har hatt, og krevde stort pågangsmot å realisere samtidig som byggeprosessen var i gang.

Mona stopper opp og peker.

– Det var viktig å ta vare på det enorme treet utenfor atelieret. Uten det forsvinner ekornene, fuglene, og hele balansen i hagen forringes.

Hun viser oss videre til andedammen. Over oss spiser fuglene formiddagsmaten sin i kirsebærtreet.

– Da hunden vår døde, måtte vi gjøre noe positivt og leke litt! Mannen min hadde sett et par hekkende ender bak buskene her, og kom på ideen med en andedam. Vi lette etter planter på tur ute i naturen, og plantet stauder og Cosmos rundt dammen. Nå venter vi bare på endene. I mellomtiden har vi satt frem denne lokkeanden, ler Mona.

Midt i hagen er det dekket et bord i en liten paviljong. Kaken er pyntet med blå blomster. Maten er sirlig dandert, og det hele kan minne om de velkomponerte perlemaleriene til Mona. Hun skjenker te, og forteller om et langt liv i kunsten.

– Jeg har gått veien fra helt abstrakt til et fotografisk maleri. Nå jobber jeg mer klassisk, men også veldig nær det abstrakte til tider. Hele tiden har jeg jobbet i prosjekter som hvert har tatt 2–3 år. Perleprosjektet het *Recollections* og kulminerte i en utstilling i galleri LNM i 2000 og Drammen museum i 2001. Perlebildene startet med et ønske om å lage noe ut av en sirkelform. Det ble perler. Ofte skapes et prosjekt etter en tid med dyp konsentrasjon. Det skjer noe, en kraft som kommer. Jeg hadde faktisk ikke en eneste perle å se etter i mitt atelier, men bildene ble til store malerier med et konstruktivistisk, tredimensjonalt perlerom. Det kom på en måte innenifra. Perlen er symbolet på den innerste visdom og det evige liv.

Etter at *Recollections* var avsluttet, reiste Mona til Italia og Venezia. Det var en sterk visuell opplevelse:

– Jeg ble sterkt tiltrukket av byens maleriske skjønnhet og magi.

Etter oppholdet i Venezia var hun i gang med serien *Particolare*, som spiller detaljer og utsnitt av byens kunst og historie. I Teatro La Fenice fra 1746, som hadde brent tre ganger, fant hun metaforen på livets forgjengelighet.

Hun har også realisert en annen drøm. Et lite hjertemor i Centro Storico i Terracina utenfor Roma.

– Det skal bli et studio i et hus fra 1600-tallet, mens ytterveggene inn mot det gamle forumet er fra cirka 200 år før Kristus. Arkeologene har nylig funnet noen mosaikker her, så nå har det gått to år uten at jeg har kunnet tatt studioet i bruk.

Villa Massimo

Italia har betydning mye for Monas kunst. I 2005 fikk hun også et opphold ved Circolo Scandinaio per Artiste i Roma, og et nytt prosjekt, *Reconstructions*, ble startet med utgangspunkt i Villa Massimo. Utstillingen *Reconstructions 2006* på Trøndelag senter for samtidskunst bestod av en serie malerier, foto og objekter i glass og pleksiglass med referanse til Villa Massimo i Laterano i Roma. Hun skjærer et stykke av kaken og forteller:

– Serien *Reconstructions* handler om rom, både indre og ytre, og var en fortsettelse av *Particolare*-serien fra 2004, hvor utgangspunktet var Venezias sanselige fargeprakt og maleriske stofflighet. Jeg var på en tur ved Laterano i

Roma, og fikk plutselig en innskyttelse at jeg skulle ringe på et hus etter å ha sett et skilt hvor det stod Villa Massimo. Dette hadde tilhørt en av de eldste familiene i Roma, Massimo, som brukte det som sommerbolig. Senere ble det gitt i gave til Fransiskanerordenen. En munk åpnet døren. Til slutt slapp han meg inn, da han skjønnte hvor viktig dette var for meg. Der kom jeg inn i det vakreste rommet du kan tenke deg. Etter lang tid, nesten ett år, skulle jeg besøke huset igjen, men hadde problemer med å finne tilbake. Til slutt fant jeg villaen. Den samme munken lukket opp og slapp meg inn i rommet. Jeg hadde allerede begynt arbeidet med serien i Norge og kalt den *Reconstructions*. Nå var jeg tilbake for å fotografere. Da var hele rommet under rekonstruksjon og dekket med plast og stillaser! For meg var det en bekreftelse på at min visuelle sanselighet var til stede og ga meg en ekstra drive til å fortsette prosjektet. Jeg syntes det nesten var magisk. Serien refererer til villaens konkrete arkitektoniske elementer og formale geometriske former, linjer og lysopplevelser. Maleriene henspiller til den praktfulle visuelle opplevelsen av farge, vegg og takmalerier villaen gir.

Utradisjonell bakgrunn

– Kunstakademiet er et godt springbrett og en solid referanse når man skal leve et helt liv som billedkunstner i et veldig tøft marked. Det er fakta at bortimot bare 1 av 3 utdannede kunstnere klarer å leve av sin kunst, og mange faller fra underveis fordi det blir for tøft. Jeg tror på en indre kraft som kunstner. Min far var arkitekt, men jeg ble aldri ledet inn på tanken at jeg kunne bli billedkunstner, fordi den veien var for komplisert. Han ønsket heller at jeg skulle velge en formell akademisk og trygg utdannelse, hvilket jeg gjorde. Det var likevel to viktige berøringspunkter i min oppvekst: Vi bodde like ved Vigelandsparken, hvor vi lærte å gå på ski og svømme, og jeg så ofte, og beundret, Vigeland's sykkluser av liv. Vi har også et sted i Sigdal like ved Theodor Kittelsens eventyrhus og hjem. Magien og eventyrene var til stede i mitt liv fra jeg var helt liten. Jeg startet likevel på universitetet for å studere kunsthistorie, og trodde lenge jeg skulle jobbe innen museum og konservatoryrket. Jeg var spesielt opptatt av barokken og arkitektur, og hadde et langt studieopphold i Roma ved Det norske institutt. Barokkens tallurgi og samspillet mellom skulptur, maleri og det fysiske rommet med sin visuelle sprengkraft fascinerte meg. Ikke minst denne helhetstanken man fant i barokken. Man kan jo faktisk driste seg til å si at mye av dagens samtidskunst nettopp er barokk; en periode i kunsthistorien som tidvis i moderne tid ikke har hatt så høy status. Jeg skjønnte fort at det ikke var på et museum jeg skulle være. Etter hvert våget jeg meg inn i kunstlivet, og tingene la seg til rette for meg.

Hun var ikke helt selvlært. Ved siden av mange år med universitetsstudier og markedsføringskolen hadde Mona gått på Oslo Tegne og Maleskole. Men det var et travelt liv. Samtidig kom to barn til verden, og hun hadde jobber ved siden av kunsten for å tjene til livets opphold. Mannen jobbet bestandig, og hun hadde et stort ansvar i familien på grunn av mye sykdom.

– Sett i ettertid så undres jeg på hvordan det gikk an, men er man vel-signet med god vilje og meningen er at ditt kunstnerskap skal frem, så skjer

det vel? Parallelt med min første separatutstilling i 1988, da min yngste sønn var vel ett år, ble jeg invitert til å stille ut i Kunstnerforbundets *Juniutstilling*. Jeg fikk også antatt et stort arbeid på Høstutstillingen og hadde allerede ny kontrakt til separatutstilling. Siden den gang har jeg primært stilt ut i kunstnerstyrte og juryerte utstillingssammenhenger, og som CV-en viser, har jeg hatt en rekke innkjøp og utsmykningsoppdrag.

– Jeg har ærefrykt for livet, og er veldig opptatt av at vi lever her og nå. Kunnskap, omsorg, nærhet og en familie er viktig for meg å kombinere med det å være kunstner. Men vil dere se atelieret og bildene nå? smiler hun.

Atelieret – et ikke-sosialt rom

Fotografen fortaper seg i å fange en sommerfugl i katedralens, før vi går ned den bratte trappen til det

Hva ligger bak det å skape?

En rød tråd og helheten kjennetegner Monas produksjon. Selv om motivene kan variere, er det en følelse under alt, kanskje en dialog mellom det djerne og det klassiske, og det at hun tør å ta det klassiske språket til nærmest abstrakte motiver. I 2008 fikk hun Statens garantiinntekt for kunstnere.

– *Hva ligger bak det å skape?* Det er et spørsmål jeg er opptatt av. Selve tilblivelsesprosessen er en veldig lang vei for meg. Jeg er opptatt av materialet og oljemalingens muligheter og begrensninger. Jeg eksperimenterer foran hver serie med malingen, og det er et teknisk nybrottsarbeid hver gang. Da *Recollections*-serien var ferdig i 2001, sluttet jeg med å male perlekonstruksjoner og begynte på et helt nytt tema. Jeg jobber dermed tidkrevende og har en liten produksjon. Men jeg er også opptatt av at *Mona* ikke skal synes, men at kunsten taler alene. Kunst skal være løst fra tid og person.

Mona tenker også samtalen inn på konkurransen som er så fremtredende i hele kunstfeltet, og den kommersielle siden av kunsten. Selv har hun hatt flere verv i ulike kunstnerorganisasjoner og jobbet hardt for ateliermuligheter til alle.

– Skal man løfte kunsten opp på et profesjonelt nivå, er det tidkrevende og kostbart. Hvis kunstnere ikke får nok tid til sin kunstneriske virksomhet, men må bruke stor tid på annen inntektsgivende virksomhet, vil det gå ut over det kunstneriske nivået til slutt. Konkurransen gjør kål på mange kunstnere. Ofte er det de som tåler mest motstand, men som ikke nødvendigvis ser "flinkest" ut, som kommer frem. Å være kunstner er en liten bedrift der du er dønn alene. Hvor du er hen i livet, sier mye om kraften og energien din. Å være kunstner er en livsstil – og for meg – en dyp lidenskap. I perioder hvor jeg blir dratt i alle retninger, kommer jeg i en ubalanse. Med familie og to barn må man finne plass til sitt eget liv. Er det mange uromomenter rundt meg, kreves det ekstra energi å komme inn i arbeidsprosessen.

– *Hva provoserer deg som kunstner?*

– Jeg har stilt meg selv spørsmålet hva som sjokkerer *til slutt!* For meg er det menneskelig lidelse, vold, sult, dagens naturkatastrofer og menneskenes uansvarlighet i forhold til naturen. Seksuelle og ekstreme kunstprosjekter er ikke noe jeg tenner på, noe sider av samtidskunsten fokuserer på i dag. Munch var for så vidt ekstrem i sin tid, men i hans bilder finner du alle sider i menneskelivet, men belyst på en *anstendig måte*. Etter min mening synliggjorde han det vakre også i lidelsen, gjennom sin fabelaktige maleriske tilnærming. Jeg er opptatt av de indre prosessene i mitt liv, og at kunsten skal belyse dette.

– *Er det egoistisk å være kunstner?*

– Nei, jeg vil heller si at man er ydmyk og undrende til livet. Du møter mange av livets realiteter i en kunstprosess. Jeg føler meg som en balansekunstner. I Bologna besøkte jeg nylig Morandi-museet. Hele livet benyttet han hverdagslige objekter, som vaser og flasker, i sine komposisjoner, og malte det han så ut fra sitt eget vindu. Likevel kjenner man igjen en innsikt i livets gåter i disse enkle motivene. I disse bildene ligger hele verdens kosmos.

Hun stopper opp et øyeblikk og retter på brillene.

helligste: Atelieret. Mona vil helst ikke fotografes, men omrokerer på bildene på veggene, og vil at de skal være i fokus.

– Atelieret er et svært privat rom, et ikke-sosialt sted, så her kommer de færreste inn. I forbindelse med hvert prosjekt og maleriserier lager jeg et skilt med prosjektets navn, som nå: *Connections*. Denne nyeste serien består av strukturer og farger forbundet med rom, og skal stilles ut på Galleri Semmingsen i november.

Connections-maleriene er alle abstrakte. Enkelte består kun av modige kulørte striper. Andre er teksturale utsnitt som kan minne om gyllenlær og barokke stoffer. Noen lerreter består kun av en lysende, vibrerende rosa-farge. Overflatene på bildene kan også minne om en slitt overflate, eller en freske fra kunsthistorien. Fargefeltene i bildene åpner opp små "vinduer" som små titteskap inn i et abstrakt univers. De små bildene er satt inn i pleksiglass, for å skape en dialog mellom maleriets tradisjonelle sfære og pleksiglassens moderne preg. Det gir også en følelse av konservering av en gammel tid. Eller som en beskyttelse rundt det sårbare maleriet.

– Det er underlig hvordan det blir slik, noen ganger virker det som om maleriene lever sitt eget liv. Jeg ønsker et tidsaspekt i bildene mine; det skal være både fortid og nåtid. Jeg er også opptatt av at fargene skal virke både mentalt og romlig. Det er mye natur i bildene mine. Andre ganger finner noen referanser til barndommen i fargene. De små bildene er satt inn i et sammen utsnitt av en større virkelighet.

– Jeg ser en tømmervegg, kommenterer Anne, fotografen, som kommer fra Virje.

På veggene henger også Monas objekter; et samarbeidsprosjekt med en annen kunstner. Hun har vanskelig med å kvitte seg med det hun har laget, når produksjonen er så liten.

– Objektene er laget av antikke lysmansjetter som vi fant på et loppe-marked i Roma, og satt sammen med moderne italienske lyspærer. Vi monterte dem opp på en utstilling så de utgjorde en slags installasjon.

Idet vi sier farvel, peker Mona på blomsterbedet.

– Der ser dere alle fargene mine; den rød-rosa, den gul-grønne og den brune. På lerretet virker fargene modige, ja nærmest overdrevne og svært kulørte. I naturen opptrer faktisk akkurat de samme fargene helt naturlig, i en vakker balanse med fargene rundt.

Se kunstnerens CV på www.fineart.no

AKTUELT

Hvem: Mona K. Lalim

Hvor: Galleri Semmingsen i Oslo

Når: 14/11–6/12 2009 ■